

6. Потапова Н. А. Логістика онлайн-торгівлі в контексті проявів глобалізації цифрової економіки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 3. С. 62–77. URL: <https://r2.donnu.edu.ua/items/9fc9fe5a-458f-41fd-8256-c52cecb2a94f>

7. Метод інтерполяції для прогнозування метрик використання хмарних обчислень в статистичному навчанні / Н. А. Потапова, Л. О. Волонтир, І. П. Частокленко, М. С. Григоренко. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 4(32). С. 1192–1205. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/10943>

УДК 347.9:004.9

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ: КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

К. В. Ханжина, Т. М. Яворська

Анотація. У статті досліджено процес цифровізації судової системи як стратегічний напрям модернізації правосуддя. Проаналізовано ключові технологічні тренди, зокрема впровадження систем електронного судочинства, використання хмарних сервісів для зберігання даних та елементів штучного інтелекту в судовій практиці. Показано, що цифровізація допомагає зробити роботу судів швидшою й ефективнішою, покращує доступ громадян до правосуддя та підвищує прозорість процесів. Особливу увагу приділено викликам, що постають перед системою, як-от кібербезпека, етичні питання використання штучного інтелекту та необхідність забезпечення справедливого суду. Зроблено висновок, що ефективна цифровізація є інструментом підвищення прозорості та доступності правосуддя, проте вона потребує чіткого законодавчого регулювання та етичного підходу.

Ключові слова: цифровізація судової системи, електронний суд, штучний інтелект, кібербезпека.

Вступ. Нові інформаційні, цифрові технології швидко розвиваються і змінюють державне управління, зокрема судову систему. Цифровізація дала поштовх до розвитку електронного правосуддя, автоматизованих систем обробки даних і цифрових платформ, що змушує переосмислити як традиційну організацію судових процесів, так і судову систему загалом. Дослідження цифровізації судової системи є важливим, адже охоплює технічні, правові та організаційні аспекти. Основна увага приділяється таким питанням: підвищення ефективності роботи судів, покращення доступу громадян до правосуддя, зміцнення довіри до судової влади та забезпечення дотримання прав людини в умовах цифрових змін.

Проблематика цифрової трансформації судочинства становить значний науковий інтерес для широкого кола українських і зарубіжних науковців, правників та експертів. Так, Х. Д. Штабська зазначає, що впровадження таких технологій у судах України є складним, але важливим процесом для їх ефективності [1]. На міжнародному рівні організації, зокрема Світовий банк, досліджують цифровізацію судів і вплив штучного (ШІ) інтелекту на сферу судочинства. Їхні публікації допомагають оцінити переваги й ризики таких змін. Багато наукових робіт аналізують, як технології впливають на здійснення правосуддя, але водночас залишають відкритими важливі питання, серед яких: захист судів від кібератак, етичні та правові наслідки використання ШІ, а також забезпечення права людини на справедливий суд у цифровому середовищі.

Мета цієї статті полягає в дослідженні процесу цифровізації, що відбувається в судовій системі; визначенні основних тенденцій, переваг та недоліків, а також переліку основних проблем, що виникають під час впровадження цифрових технологій у судові процеси.

Виклад основного матеріалу. Цифровізацію судової системи доцільно розглядати як комплексний процес запровадження та застосування новітніх цифрових рішень у діяльності судів, спрямований на підвищення рівня їх ефективності, відкритості та доступності. У межах цього процесу здійснюється автоматизація судочинства, впроваджуються інструменти штучного інтелекту для здійснення правового аналізу, забезпечується онлайн-доступ до судових актів, а також розвивається електронний документообіг, який сприяє ефективній взаємодії учасників судового процесу в цифровому середовищі [1, с. 472].

Цифрова трансформація судової системи України формує принципово нове середовище для судів, державних органів і громадян. Суди, сторони справи та інші учасники можуть взаємодіяти через єдину електронну платформу (рис. 1).

Рис. 1. Приклади взаємодії через єдину електронну платформу

Джерело: створено автором

Цей процес виходить за межі простої автоматизації паперового документообігу, сприяючи більшій прозорості, доступності та зручності для всіх учасників.

Важливим елементом ефективної цифрової судової системи є інтегрована ІТ-платформа, що об'єднує бази даних та інформаційні системи різних судів і державних установ. В Україні такою платформою є ЄСІТС (Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система). Запуск єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи передбачає:

- повністю безпаперове діловодство;
- створення особистих кабінетів задля вчинення будь-яких процесуальних дій;
- вдосконалення єдиного державного реєстру судових рішень доданням у нього системи гіперпосилань на правові позиції Верховного Суду, що дасть змогу алгоритму підібрати релевантне до конкретної справи рішення Верховного Суду та сконструювати без участі людини чернетку рішення.

Як бачимо, система забезпечує електронну обробку матеріалів справ на всіх етапах їх розгляду, а також двосторонній обмін даними, що покращує взаємодію між судами та державними органами. До того ж ЄСІТС налагоджує зв'язок із державними реєстрами, підвищуючи ефективність і прозорість судової системи.

Із запровадженням воєнного стану в Україні цифровізація набула особливої актуальності. Так, у 2023 р. майже 904 000 судових засідань відбулися онлайн. Водночас цифровізація охоплює не лише технічні рішення, а і впровадження сучасних стандартів захисту даних, оптимізацію процесів і створення зручних сервісів для користувачів. Вона також сприяє виконанню Україною міжнародних зобов'язань у сфері судової реформи та ініціатив Європейського Союзу [2].

Цифрові технології активно впроваджуються в судах багатьох країн, насамперед через впровадження електронного правосуддя. Подання документів онлайн і використання спеціальних сайтів для відстеження справ та перегляду судових рішень значно розширилися. Пандемія COVID-19 прискорила цю тенденцію. Нині електронна взаємодія та дистанційні послуги щоденно використовуються судами як стандартні обов'язки всіх судових систем. Наприклад, у 2020–2021 рр. у розвинених країнах рівень цифровізації судів зріс із 62 % до 88 %, а у країнах із середнім доходом – із 43 % до 89 %, що свідчить про глобальну тенденцію до електронного управління правосуддям [3].

В Україні цифровізація відображається у розвитку системи «Електронний суд» та єдиних інформаційно-телекомунікаційних платформ [4]. Особливо важливим є поширення дистанційних судових засідань та відеоконференцій, що дає змогу громадянам із віддалених регіонів брати участь у судових процесах і значно економить час та ресурси [3; 4]. Кількість таких онлайн-засідань постійно зростає, і дистанційні формати поступово стають нормою роботи судів. До того ж активно впроваджуються автоматизовані інструменти, які допомагають у пошуку судової практики, аналізі документів, складанні проєктів рішень та створенні протоколів засідань: такі системи застосовуються в аналітичних базах і допомагають уніфікувати правозастосування та підвищувати якість рішень [4].

Автоматизація охоплює не лише судові процеси, а й адміністративну діяльність. Сучасні системи управління справами допомагають ефективно розподіляти завдання, швидко обміню-

ватися повідомленнями та формувати необхідні документи, що значно підвищує продуктивність роботи [5]. Велику роль у сучасній судовій системі відіграють відкриті дані та електронні реєстри, адже вони забезпечують оперативний доступ до інформації, підвищують прозорість судових процесів і зміцнюють довіру громадян [4].

Цифрові технології відкривають нові можливості для підвищення ефективності судової системи. Використання електронного документообігу, автоматизованих систем управління справами та впровадження онлайн-платформ дає змогу значно скоротити час розгляду справ, спростити обмін інформацією та зменшити бюрократичні перепони. Наприклад, у Бразилії впровадження електронної системи у трудових судах скоротило терміни розгляду справ на 13 % на стадії «судового розгляду» і на 11 % під час виконання рішень [3]. Також цифрові платформи дають змогу збирати аналітичні дані, що допомагає раціональніше розподіляти ресурси, контролювати навантаження суддів та виявляти проблемні місця у роботі судів.

Цифровізація робить правосуддя більш доступним. Так, можливість брати участь у засіданнях онлайн, подавати документи через інтернет та отримувати рішення дистанційно особливо важлива для людей із віддалених регіонів, маломобільних громадян і тих, хто має обмеження за часом або фінансами. Досвід США і Танзанії свідчить, що онлайн-засідання та мобільні суди сприяють більш активній участі громадян у правових процесах, одночасно зменшуючи витрати на поїздки та інші супутні витрати [6, с. 199]. Технології роблять правосуддя доступнішим для людей з інвалідністю, для вразливих категорій населення. Завдяки онлайн-платформам судові засідання можна записувати та автоматично транскрибувати, що додає додатковий механізм контролю за дотриманням процедур. До того ж цифровізація допомагає економити ресурси: зменшується споживання паперу, скорочуються витрати на поїздки до судів, а внутрішні процеси спрощуються, що робить роботу судів ефективнішою [7]. Використання автоматизованих систем для планування, контролю строків та централізованого зберігання інформації підвищує організацію роботи та якість ухвалюваних рішень [3].

Як бачимо, цифровізація судової системи створює нові можливості для судів, державних органів і громадян. Водночас маємо наголосити про ризики, що можуть вплинути на справедливість і надійність правосуддя. Використання хмарних технологій, електронного документообігу та аналітичних платформ збільшує ризик несанкціонованого доступу та витоку інформації, що підриває довіру громадськості до судової системи. Навіть сучасні й технічно оснащені судові установи залишаються вразливими до кібератак, тому потребують постійного оновлення та посилення заходів захисту [8, с. 358–359].

Ще одне важливе питання стосується застосування алгоритмів і систем штучного інтелекту в судочинстві. Ідея залучення ШІ у сферу правосуддя підіймає низку етичних питань. Системи ШІ часто працюють як «чорні скриньки», і зрозуміти логіку їх рішень непросто. До того ж алгоритми можуть відтворювати наявні соціальні та системні упередження. Це створює ризик, що судді надмірно покладатимуться на автоматизовані інструменти, що може обмежувати їхню незалежність і критичне мислення. Іноді недосконалі алгоритми призводять до помилок у судових документах, що вже зафіксовано на практиці [10].

Варто зазначити, що у 2018 р. Європейська комісія з ефективності правосуддя Ради Європи прийняла вагомий міжнародний акт – Етичну хартію з використання штучного інтелекту у судовій системі та її середовищі. Основною метою Хартії є підвищення ефективності та якості здійснення правосуддя шляхом опрацювання алгоритмами судових рішень і даних за умови дотримання основних прав і свобод, які гарантуються, зокрема, ЄКПЛ і Конвенцією Ради Європи про захист персональних даних.

Важливим викликом залишається дотримання основних принципів правосуддя в умовах цифровізації. Технології не повинні ставати причиною порушення незалежності суду, рівності сторін чи права на справедливий розгляд. Європейські експерти підкреслюють необхідність гармонійного поєднання переваг цифрових технологій із захистом прав людини. Так, відкритий доступ до судових рішень та інформації здатен підвищити прозорість роботи судової системи та полегшити аналітичну діяльність [11].

Висновки. Сучасні дослідження показують, що цифровізація змінює роботу судів шляхом запровадження електронного судочинства, автоматизації процедур, електронного документо-

обігу та новим інструментам для ефективних рішень. Важливі зміни, як-от дистанційні слухання, об'єднання інформаційних систем, відкритий доступ до публічної інформації та використання сучасних аналітичних технологій допомагають знизити навантаження на суди, сприяють ефективності та прозорості правосуддя.

Безумовно, впровадження інноваційних цифрових рішень має величезний потенціал, адже обіцяє не тільки значно прискорити розгляд судових справ, а й зробити всі процедури набагато прозорішими та доступнішими для пересічних громадян, істотно підвищивши загальну результативність функціонування всієї судової системи. Водночас цей прогрес неминуче породжує й низку нових, доволі серйозних викликів. Серед них – нагальна потреба у зміцненні кібербезпеки, чіткому дотриманні захисту персональних даних, необхідність оперативного етичного та правового врегулювання питань, пов'язаних із застосуванням новітніх технологій, і головне – гарантування непохитного дотримання фундаментальних засад справедливого судочинства.

Майбутні наукові дослідження варто зосередити на кількох основних напрямках, як-от: створення ефективних правових інструментів для регулювання використання цифрових технологій у судочинстві; постійне вдосконалення систем кіберзахисту та визначення чітких етичних і практичних правил застосування нових технологій у судових рішеннях. Також важливо вивчити, як цифровізація впливає на якість судових рішень і на довіру громадян до судової влади.

Abstract. This article examines the process of digitizing the judicial system as a strategic direction for modernizing the justice system. It analyzes key technological trends, including the implementation of e-justice systems, the use of cloud services for data storage, and the application of artificial intelligence in judicial practice. It is shown that digitization helps make the work of courts faster and more efficient, improves citizens' access to justice, and increases the transparency of processes. Attention is paid to the challenges facing the system, such as cybersecurity, ethical issues regarding the use of artificial intelligence, and the need to ensure a fair trial. It is concluded that effective digitalization is a tool for increasing the transparency and accessibility of justice, but it requires clear legislative regulation and an ethical approach.

Keywords: digitization of the judicial system, e-court, artificial intelligence, cybersecurity.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Штабська Х. Д. Теоретичні підходи до визначення поняття та ознак цифровізації системи судоустрою України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 470–472. URL: https://lsej.org.ua/3_2025/113.pdf
2. Цифрова трансформація правосуддя: як Україна створює сучасну судову систему. *Українська Правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/12/19/7489701/>
3. *World Bank Blogs*. Five ways digital technologies are transforming courts and access to justice. URL: <https://blogs.worldbank.org/en/governance/five-ways-digital-technologies-are-transforming-courts-and-access>
4. Bernaziuk I. Artificial intelligence in the Ukrainian judiciary: charting the course under the digital gavel. *Supreme Court*. URL: <https://court.gov.ua/eng/supreme/pres-centr/news/1891488/>
5. Justice Trends in 2026: Navigating AI, Data, and Digital Transformation in a Pivotal Year. *Equivant court*. URL: <https://equivant-court.com/justice-trends-in-2026-navigating-ai-data-and-digital-transformation-in-a-pivotal-year/>
6. Singh A., Chauhan P. Digitalization in the judiciary: Transforming justice for the 21st century. *International Journal of Literacy and Education*. 2024. № 4. P. 199–203. DOI: <https://doi.org/10.22271/27891607.2024.v4.i2c.226>
7. E-justice: enhancing transparency, effectiveness and access to justice. *United Nations and the Rule of law*. URL: <https://www.un.org/ruleoflaw/blog/2016/06/e-justice-sharing-national-experiences-in-enhancing-transparency-effectiveness-and-access-to-justice/>
8. Yoon A. H. Technological Challenges Facing the Judiciary. In: Engstrom DF, ed. *Legal Tech and the Future of Civil Justice*. Cambridge University Press. 2023. P. 349–367. URL: https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/88715E4AE8EA80E526D752949C155F04/9781009255356c15_349-367.pdf/technological-challenges-facing-the-judiciary.pdf
9. US senator calls for independent review of federal judiciary cybersecurity. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/legal/government/us-senator-calls-independent-review-federal-judiciary-cybersecurity-2025-08-25/>
10. Senator warns US judges on AI misuse as courts try to adapt. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/legal/government/senator-warns-us-judges-ai-misuse-courts-try-adapt-2025-10-28/>
11. Cyberjustice and artificial intelligence used in the field of justice. *COE.INT*. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-working-group-cyber-just>